

YÖNETİŞİM BAĞLAMINDA YEŞİL DEMOKRASİ PARADİGMASININ KUTSAL KİTAPLARDAKİ DAYANAKLARI

(Sayfa 28-39)

Dr. Nuri AVCI

Nişantaşı Üniversitesi UBYO
navci1959@gmail.com

Öz

Kendisini yerkürenin mutlak efendisi ve yerküreyi de tek başına oynadığı oyun için bir sahne; bir mücadele alanı olarak gören ve yayılmacı niyetlerini yerküre dışına taşırmaya başlayan insan oğlunun; tek yanlı gelir transferleriyle beslenen kazanma hırsı, bir nevi tüketime dayalı üretim histerisine dönüşmüştür. Sorunun çözümüne ışık tutacak yeni bir paradigma inşası için, ezberin bozulması ve kültürel dönüşüm zorunludur. Mevcut materyalist yaklaşımlar ve birikimler temel veri kabul edilse bile; sorunun çözümü için ciddi bir niyetlenme ve etiksel bir yaklaşım gerekmektedir. Bu bağlamda metafizik öğeler içeren dar dinsel yorumların ötesinde, türlerin devamlılığı ve kalkınmanın sürdürülebilirliği açısından etkin bir yönetim sağlanması zorunludur. İbrahim’i dinlere ait kutsal metinler incelenerek yönetişimin “eşitler arası ilişki” öngörüsü bir adım ileri götürülerek çalışanlar ve diğer avantajsız grup ve türler için daha etiksel bir yaklaşıma ihtiyaç bulunmaktadır. Dinsel perspektifle de büyük ölçüde örtüşen, insana türler arasında “eşitler arasında birinci rolü” veren bu yaklaşım, yeni bir paradigma oluşturulmasının zorunluluğuna işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeşil Demokrasi, Kutsal Kitaplar, Yönetişim, Sürdürülebilirlik, Paradigma , Devamlılık

Abstract

He is the absolute master of the globe and a stage for the game in which he plays the globe alone; a human being who sees it as a field of struggle and begins to carry out its expansionist intentions outside the earth. The ambition of winning, which is fed by unilateral income transfers, has turned into a kind of consumption-based hysteresis. Even if existing materialist approaches and accumulations are accepted as basic data a serious intention and an ethical approach are needed to solve the problem. In this context, beyond narrow religious interpretations containing metaphysical elements, effective governance must be ensured in terms of the continuity of species and sustainability of development. a more ethical approach is needed. This approach, which largely coincides with the religious perspective and gives man a first role among equals among species, points to the necessity of a new paradigm formation.

Keywords: Green Democracy, Holy Books, Governance, Sustainability, Paradigm, Continuity

GİRİŞ

Afrika’daki sözcüm ona yeşil devrim sonrası, kuzey- güney arası refah farkı, güney aleyhine gittikçe büyümüştür. Yoksul güneyin bugünü kurtarmaktan öte, gelecek nesilleri ve diğer türleri düşünmesi ve çevreci sürdürülebilir bir politika izlemesi beklenemez. Zaten mevcut politikalar, sadece insanın bugününe odaklandığından ekoloji açısından çabalar sonuç vermemektedir. Zengin kuzeyin durumu da kapitalizmin devresel krizleri nedeniyle pek iç açıcı görülmemekte, ulaşılan refah düzeyinin geliştirilerek sürdürülmesi de her geçen güçleşmektedir.

Çevre sorunları kelebek etkisi göstererek “sınırlar ötesi” coğrafyalara erişmiştir. Egzotik, yayılmacı türlerin kontrol edilemez bir şekilde farklı habitatları istilası, bir çok türün yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmasına neden olmuştur.

İnsanlığın temiz bir çevrede yaşama hakkı hiçe sayılmakta, bu nedenle canlılar dünyasında, her geçen gün yaşam koşulları zorlaşmakta ve yoksul, aç, asgari hijyen ve sağlık koşullarından yoksun bir topluma doğru hızla yol alınmaktadır. Dünyanın gidişatında, “düşük karbon ekonomisine” değil, ama en büyük çevre sorunu olan yoksulluk ve açlığın hüküm sürdüğü bir dünyaya doğru olmaktadır. Yaşam alanlarının hızla daraldığı bu dönemde, “küresel ısınma” ve “kirlenme”, yer kürenin gerek doğal ve gerekse insan kökenli düzenini kökten bozucu özellikler taşımaktadır.

İnsanın kazanma hırsından beslenen küreselleşme olgusu; çevreciliği, kar maksimizasyonu güdüsü ile hareket eden işletmelerin sosyal sorumluluk anlayışına emanet etmiş olması, yerkünün karşı karşıya bulunduğu soruna “*ad hoc*ratik” bir yaklaşım sunmaktadır.

1.TEMEL KAVRAMLAR

1.1.DEMOKRASİ

Demokrasi; bir cemiyet, toplum ya da herhangi bir grupta, bütün üyelerin eşit haklara sahip olduğu ve kendi fikirlerini açıklayabildiği bir karar alma süreci (Betham,2005:2), etraftaki gerçek dünya ile bireylerin çıkarlarını bütünüyle içselleştiren bir süreç(Goodin,1996:844), bir başka anlatımıyla halkın sesini egemen kılmadır. Demokrasi; çoğulculuk, katılım, içselleştirme, serbesti, müzakere, dinleme, farklılıkları tanıma, inançlara saygı etrafında şekillenerek gelişmektedir. Demokrasinin yaşatılıp işletilebilmesi için; her bireyin ortak politik kültür içinde sosyalleştirilerek demokratik yurttaşlar haline gelmesini gerektirmektedir (Habermas, 1990).

Demokrasi paradigması da modern çağda yerelden evrensele doğru, bazı gelgitlerle birlikte ulus devletten ulus ötesi oluşumlar çerçevesinde küreselleşmeye doğru bir gelişim izlerken; ekonomik yaşamda da klasik endüstriyel ilişkilerden endüstriyel demokrasiye oradan da ekonomik demokrasiye doğru bir gelişim seyri izlemektedir.

Ekonomik demokrasinin insan merkezli odağı devlet- sivil toplum- özel sektör üçlüsü çerçevesinde şekillenmekte, devletin işgal ettiği birçok alan özel sektör ve STK’lar arasında paylaşılmaktadır. Her iki unsurda sahip oldukları araçlar açısından eşit mücadele olanaklarına sahip olmadığı gibi taraflar arasındaki çatışma kültürünün, kısmen uzlaşma kültürüne doğru bir açılım izlediği gözlenmektedir. Sanılanın aksine, evrensel düşüncenin, yerel değerleri kutsayarak “*farklılıkları koruma ve farklılıkları bir zenginlik aracı olarak görme*” eğilimi sözde kalmakta, özde ise teknolojik gelişmeler ve ulus ötesi şirketler aracılığıyla “*kültürel benzeşme*” öne çıkmaktadır.

Mevcut kaynakları zenginleştirmeyi denemeden, tekrar tekrar benzeri süreçlerle üreten ve tüketen mekanik örgüt kuramı etrafında şekillenen ekonomik demokrasinin, kalkınma boyutu bağlamında sürdürülebilirliği, kaynak bağımlı görüş açısından yönetişilebilmesi gittikçe olanaksızlaşmaktadır. Bir yandan nicel olarak kaynak sınırlılıklarının sonuna gelmişken, diğer yandan kaynak olarak, birçok türün devamlılığı ciddi olarak tehlike altına girmiş bulunmaktadır. Yönetişime sürdürülebilirlik ve devamlılık bağlamında olanak veren yeni bir paradigmanın tanımlanmasına olan gereksinim her geçen gün daha da artmaktadır. Yeni paradigma, insanlığın mevcut kazanımlarından geri gidüş anlamına gelmeyecek, ancak yerküreyi hayvanlar, bitkiler, gelecek nesiller ve farklı canlı formasyonları ile paylaşmaya razı yeni bir anlayışı, kültürel dönüşümü zorunlu kılmaktadır.

1.2.YÖNETİŞİM

Yönetişim, “*Bir ülkenin işlerinin yönetimi için her kademedede kullanılan ekonomik, siyasi ve yönetsel yetkilerin uygulamasıdır. Yönetişim devleti kuşatır, ama devleti aşarak özel sektör ile sivil toplumu da kapsar*” (UNDP,1997). Yönetişim insan ve onun yarattığı kurumların; açıklık, saydamlık, adillik, hesap verilebilirlik, sorumluluk ve performans odaklılık bağlamında işleyişini düzenleyen bir mekanizma; bir toplumsal-politik sistemdeki ilgili bütün aktörlerin ortak çabalarıyla elde edilen sonuçların oluşturduğu yapı ya da düzendir.

Yönetişim, yönetimden kapsam ve içerik olarak daha stratejik bir perspektife sahiptir. Kurumun çevresine duyarlı ve paydaşları arasında dengeyi gözetten bir anlayışa sahip olmasını gerektirmektedir.

Yönetişim temelde küreselleşmenin dayattığı ekonomik demokrasinin yönetsel bakımdan uygulamasıdır. Mevcut yönetim yaklaşımında iktidar insan odaklı şekillendiğinden yeşil demokrasinin işleyebilmesi için, iktidarın diğer türlerce paylaşılmasına razı gelinmesi; yönetişimin kapsam ve içeriğinin yeniden tanımlanması gerekmektedir.

1.3.SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE DEVAMLILIK

Sürdürülebilir kalkınma, sermaye başına fayda ya da refahı zamana bağlı kalmaksızın artırma, insan yaşam kalitesini geliştirme ve insan ihtiyaçlarının sürekli karşılanmasını başarmaktır. Sürdürülebilir kalkınmanın; bir konsept ve güç oyunu olarak tamamen açık bir tanımlanmadığı gibi bu konuda farklı yorumlar devam etmektedir. Sürdürülebilir kalkınma fikrinin varlığı; bir gelişim fikrinden ya da toplumsal vizyondan çok bütünüyle demokrasinin doğal fenomenidir.

Sürdürülebilirlik kavramının farklı yorumları arasında; zayıf- güçlü sürdürülebilirlik(Turner, 1993) ve sığ, orta ve derin sürdürülebilirlik(Zethoven, 1991) ayrımı öne çıkmaktadır.

Sürdürülebilirlik, doğrudan insan türünün devamlılığı için kritik bir eşik teşkil ederken, bitki ve diğer canlılar için türlerin devamlılığı yaşamsal bir konu olmaktadır. Küresel biyo çeşitlilik egzotik canlıların tehdidi altına girmiştir. İklim değişikliği nedeniyle oluşan küresel ısınma, kirlenme ve doğal afetler, bu türlerin yayılımına farklı bir ivme kazandırmıştır. Egzotik bitki ve canlı türlerinin önlenemez istilası domino etkisi gösterdiğinden, türlerin devamı açısından yıkıcı bir etkiye, dolayısıyla birçok türün yok olmasına neden olmaktadır

Devamlılık; türlerin üreyip çoğalması için canlı habitatına belirli bir zaman diliminin tanınmasını, gelecek nesiller için bir pay akçesi olarak, belirli bir stokun ayrılıp saklanmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak insanoğlu “benden sonrası tufan” diyerek bitmek bilmez bir tüketim iştahı ve açlığı ile sürekli tüketmek eğilimindedir. Bunun sonucunda da, birçok gerekli ve faydalı türün bugün ya nesli tükenmiş ya da tükenmeye yüz tutmuştur. Nesli tükenmekte olan türleri koruma çalışmaları, tek başına yeterli olmamaktadır. Her yıl insanın yol açtığı tehditler yüzünden, birçok tür yok olmakta, birçoğu da adeta can çekişmektedir.

1.4.PARADİGMA

Paradigma; bir bilim adamı topluluğunun üyeleri tarafından paylaşılan toplumsal yapı ve değişim kuramlarını bir sınıflandırma denemesi; inançların, değerlerin ve tekniklerin birleşiminden oluşan bir bilimsel model(Kuhn 1982:162; Marshall 1999:574) ya da, yeni bir dünya görüşü ya da hipotez, değerler, temeller üzerinde şekillenen yayılmış bir yapı türü anlamına gelmektedir. Her paradigma içinde bir çok model barındırmaktadır.

Her paradigmaya iki farklı bakış açısıyla bakmak gerekmektedir. Bunlar pozitivist paradigma bakış açısı, diğeri ise yorumlamacı paradigma bakış açısıdır. Pozitivistler; bilimselliğin şartı olarak, ölçülebilir ve nicelleştirilebilir olmayı gören; metafiziğin ve spekülasyonun karşısında olan; inancın ve vahyin bilgi kaynağı olarak görülmelelerini kabul edilemez bulmaktadırlar(Swingewood,1998:49).Uzunca bir süre pozitivist paradigma; bilimsel çalışmalarda, önceden hazırlanmış ve değiştirilme olanağı bulunmayan belli bir bilimsel anlayışı zorla dayatır bir konumda olmuştur. Pozitivist gelenek, değerlerle bilimsel bilgi arasına bir sınır çizgisi çekmeyi ve onları birbirinden ayırmayı denemiştir. Bu sınır çizgisini çekme, pozitivistin ideallerinden biri olmuştur. Yorumlamacı paradigma görüşü; insanlık tarihinin akış yönünün, ne bilimsel ne de herhangi başka bir akli metotla tahmin etmenin mümkün olmadığı temel tezinden hareketle (Popper,1998:17-18) tamamen mantiki olan sebeplerden hareketle, tarihin akış yönünü ve toplumların değişim çizgisini önceden haber vermenin imkansız olduğu; doğruların mutlak olmadığını, dönüştürülebilir olduğunu; dün için doğru olanın bugün için doğru olmayabileceği düşüncesine dayanmaktadır(Kuhn,1982: 9).

İnsanlık tarihine bakıldığında, en az üç tip kalkınma paradigmasının geçerli olduğu görülür. Bunlar; İlkel Kalkınma Paradigması, Varoluşçu Kalkınma Paradigması ve Yağmacı- Yıkıcı Kalkınma Paradigmasıdır(Ranawaka, 2009).

Mevcut paradigmanın özü itibariyle yağmacı ve fosil yakıtlara dayalı kalkınma öngörüsü olduğundan, her fırsatta haklar temelli insani perspektiflere saldırı halinde olup, fetihçi karakterini doğa üzerinde acımasızca sürdürmektedir. Fosil yakıtlara dayalı kalkınma paradigması; insan becerisi ve teknolojik yeniliklerin; her problemi, her krizi çözebileceği, insanlığın sonsuz şekilde büyümeyi gerçekleştirebileceği inancına dayanmaktadır. Bu paradigma içinde; kişi mülkiyetine dayalı kapitalist model ile devlet mülkiyetine dayalı sosyalist model arasındaki rekabet savaşını, 1989’den sonra pazar temelli kapitalist model kazanmıştır. Bu model pazar fenomenine dayalı, modernleşmeyi sağlayıcı bir modern kalkınma paradigması olarak; bilimsel bakış, hızlı endüstriyel büyüme, pazar bazlı rekabet, demokratik seçimlere dayalı yönetim sistemleri ile belirginleşmektedir. Ancak pazarda kaynak kıtlığı, küresel ısınma ve kirlenme gibi sınırlılıklar nedeniyle, insanlığın büyüme odaklı kalkınma stratejilerini terk etmek zorunda kalabileceği düşünülmektedir. Bu noktada, derin ekolojik yaklaşımlar felsefi anlamda insanlığın önüne yeni ufuklar açabilecektir. Derin ekolojik görüşe göre(Naess, 1995), çevre ile ilgili sorunların temelinde, insanın çevre ve doğaya bir araç olarak bakışı yatmaktadır. Bu bakışın, insanın doğanın uyumlu bir parçası olduğu yönündeki bütüncül anlayışla değiştirilmesi, sorunun çözümüne olanak sağlayacaktır.

2.YÖNETİŞİM PROBLEMLERİ VE YENİ PARADİGMA İHTİYAÇLARI

Kyoto Protokolü çerçevesinde sera gazı salınımlarını 2008-2012 arası dönemde % 5.2 oranında azaltma hedefi(Dunn and Flavin,2002); emisyon izinlerinin alınıp satılabilmesi, ormanların ve diğer karbon havzalarının

kullanımına olanak sağlayan esneklik mekanizmaları geliştirilmesi ve çevre dostu olmayan sektörlerinin gelişmekte olan ülkelere göçerimi, bu ülkelerin adeta bir çöplük olarak kullanma girişimi ABD başta olmak üzere bir çok gelişmiş ülkenin konuya yaklaşımı iklim değişikliği bağlamında, özellikle güney yarı küre ve bu yarı küreye yakın bölgelerin yakın tehdit altında olduğunu göstermektedir. Tehdit artık gözle görülür ve hissedilebilir bir hal almıştır. Atmosferin yapı ve bileşimindeki doğal olmayan bozulmalar sonucu güneş ışığını ısıtan bir yaşam kaynağı olmaktan, yağmurlar ise bileşimleri itibariyle bir rahmet olmaktan(asit yağmurları) çıkmak üzeredir. Kritik eşik konusunda kafalar karışık olmakla birlikte sanki geri dönüşü olmayan bir yola girilmek üzeredir. Bu durumda mevcut üretim yapılarını sürdürmek için gerekli olan doğal kaynakların tekrar tekrar doğal yollarla üretilmesinde ciddi daralmalarla karşılaşılacağı görülmektedir. Ayrıca petrol ve kömür gibi karbon türevlerin gelecek onlarca yıl boyunca kullanılacak olması, tüketimde çöp ve atık kontrolü ve geri kazanım oranlarının düşük olması, olumsuz gidişi artan bir ivmeyle körükleyeceğe benzemektedir. Diğer yandan doğal dengenin ciddi ölçülerde bozulması doğal afetleri de körüklemektedir. Hava, su ve toprak kirlenmesi ileri boyutlara erişmiştir. Küresel biyo çeşitlilik egzotik canlıların tehdidi altına girmiştir. İklim değişikliği nedeniyle oluşan küresel ısınma, kirlenme doğal afetler bu türlerin yayılımına farklı bir ivme kazandırmıştır.

Mevcut yönetim problemlerinin çözümü, paradigma değişikliğine gidilmeden parlatif çevre korumacı önlemlerle olası görülmemektedir. Başlangıç için derin ekolojik görüşten faydalanma olanaklarının araştırılması uygun olacaktır.

Yeni paradigma birey ve aileden başlayarak kurumların, devlet, özel sektör ve sivil toplumun belirli bir süreç tasarımı dahilinde sınırları “yeşil vizyon” tarafından çizilmiş ucu açık değerler etrafında, tarafların kendilerini misyonlandırması yoluyla öncelikle sürdürülebilirlik ve devamlılık bağlamında;

- İnsanlığı, insan olmayan formasyonları ve gelecek nesilleri yakın, orta ve uzun vadede bekleyen tehdidin tanımı yapılmalı ve tehdit stabil hale getirilmelidir.
- Türsel ihtiyaçlar ve habitat tanımlanmalıdır.
- Egzotik varlıkların yaşam alanlarının daraltılmalıdır.
- Evrimci doğal seleksiyon görüşüne bağlı kalınmakla birlikte, dezavantajlı tür ve gruplar için pozitif ayrımcılık uygulanmalıdır.
- Hak ve özgürlükleri tanımlayan ve türler arası ilişkileri düzenleyen “yeşil anayasa” hazırlanmalıdır.
- Tüm canlı formasyonların varlıklarını sürdürebilmeleri için yaşamsal önemde olan “toprak, su ve hava” ile ilgili geri kazanım ve dönüşümde dahil tüm konuları içeren bir koruma planı hazırlanmalıdır.
- Yeşil hak ve özgürlüklerin korunmasında, uygulamanın yeşil anayasa, tüzük ve yönetmelikler çerçevesinde gerçekleşmesinin denetim ve geliştirilmesi için yerel ve global düzeyde yaptırım gücüne de sahip organizma ve mekanizmalar oluşturulmalıdır.
- Yeşil politikalar sivil toplum öncülüğünde yürütülmelidir.
- İnsanlığın yeşil demokrasi vizyonu çerçevesinde dönüşümünü sağlamak için; kültürel ve sosyal alanda dönüşüm için yeşil etik değerler etrafında eğitim ve diğer kültürel politikaların belirlenmesi; yeşil ekonomik dönüşüm için öncelikle; kuzey –güney gelişmişlik açıklığını kapatmaktan ziyade güneyin açlık, sağlık ve sefalet gibi temel insani sorunlarının çözümü için çareler aranmalıdır.
- Eş anlı olarak fosil yakıtlara dayalı yağmacı kalkınma politikalarından vazgeçilmelidir.
- Engelli, kadın, çocuklar ve yerel halklar gibi dezavantajlı gruplara karşı din ve ırk ayrımcılığı gibi ayrımcı politikalarla mücadele ve bu kapsamda bu gruplara belirli bir süre pozitif ayrımcı politikalar uygulanmalıdır.
- Yer kürede yeşil demokrasinin yukarıda sıralanan başat değerleri egemen kılınmalıdır.

3.KUTSAL KİTAPLARDA YEŞİL YAKLAŞIMLAR

Yer kürenin oluşumu düşüncesi, çağlar boyu insanlığın beynini sürekli meşgul etmiş, halende bu oluşumla ilgili anlaşılmayan gri alanlar olduğu görülmektedir. Konuyla ilgili görüşler iki noktada toplanmaktadır. Bunlardan ilki “doğanın belirli bir amaca ve düzene göre düzenlendiği” fikrine dayalı metafizik görüş, diğeri ise

Journal Of International Social Sciences Academic Researches Dergisi- C:4 |S:1 Yıl: 4- (2020|1)

“doğanın rastlantısal olarak maddenin nicelikten niteliğe dönüşmesi sonucu oluştuğu” fikrine dayalı materyalist görüştür.

Materyalist görüşe göre, meydana gelen her şey bir gün mutlaka yok olacaktır. Sonsuza dek hareket eden madde ile onun hareketine ve değişmesine neden olan yasalardan başka, hiçbir şey ölümsüz değildir. Madde sonsuz bir dolaşım ve değişim içinde, sonsuza dek aynı kaldığından, madde dünyanın en yüce yaratığıdır. Düşünen kafayı, başka bir yerde ve başka bir zamanda yeniden üretmek zorunluluğu nedeniyle, insanoğlunun doğaya egemen olmadığı, tersine teniyle, kaniyle ve beyniyle onun tam ortasında ondan bir parça olduğu ifade edilebilir. Engels’e göre, onun üzerinde kurulan bütün egemenlik, başka bütün yaratıklardan önce, onun yasalarını tanıma ve bu yasaları doğru olarak uygulayabilme üstünlüğüne sahip olunmasından öte gitmemektedir.(Engels, 1971:218).

Yerküreyi tüm yaşam formasyonları için yaşanabilir kılan üç temel unsur bulunmaktadır. Bunlar; toprak, su ve havadır. İlk ikisi canlıların yaratılış kaynağı, hava ise yaşam için gerekli bir nesne olmaktadır. Bu üç unsur ilk çağlardan beri yaratılışı sorgulayan düşüncelerde de bire bir doğrulanmaktadır. Kutsal metinlerden insanın diğer canlılardan üstün tutulduğu ancak bu üstünlüğün mutlak olmayıp insanın yaratıcısına bağlılığı ölçüsünde geçerli olduğu anlaşılmaktadır. Bu üstünlük cennetteki yasak meyve sembolüyle betimlenen akıl dolayısıyla. Yaratıcı yaratıklarına akletme yetileri oranında tanrısal iradenin ortaya koyduğu kural ve düzene uymakla sorumlu tutulmuştur. Akıl yetisi olamayanlar için bir sorumluluk yoktur. Bu akıl yetisi insanoğlunun tanrılık iddiasına temel dayanak olduğundan yaratıcının sayısız lanetine uğramıştır. Tevrat’ta,

“Karının sözünü dinlediğin ve ondan yemeyeceksin diye sana emrettiğim ağaçtan yediğin için, toprak senin yüzünden lanetli oldu (Tevrat: Tekvin, 4/ 14-1516-17-18-19) denilmiştir.

Naess(1995), “*derin ekoloji*” yaklaşımına paganist inanç sistemi ve mitlerden esin kaynağı ararken, bu çalışmada İbrahim’i dinlerin yalnız savaşçı dinler olmadığı, “*yeşil demokrasi paradigması*” için yepyeni ufuklar açabilecek birçok öngörüsü bulunduğu düşünülmektedir.

Tanrı’nın kendi yaratıklarının hiç birini salt yaratmış olmak için yaratmadığını, insanın yaratılışının derin anlamlar taşıdığı, Tevrat ve Kuran’da bire bir örtüşen şu ifadelerden anlaşılmaktadır:

“Biz gökleri, yeri ve ikisinin arasında bulunanları oyun olsun diye yaratmadık. Biz onları ancak ve ancak gerektiği gibi yarattık, ama insanların çoğu bilmezler. Doğrusu hüküm günü hepsinin bir arada bulunacağı gündür”(Kuran: Duhan 38-39-40). “Onlar, üstlerindeki göğü nasıl yapmışız, süslemişiz bir bakmazlar mı? Onda hiçbir çatlak da yoktur.(Kuran: Kaf 6). “Gökleri yedi kat üzerine yaratan odur. Rahman’ın bu yaratmasında bir düzensizlik bulamazsın. Gözünü bir çevir bak, bir çatlak görebilir misin?(Kuran: Mülk 3). Ve Allah dedi; suretimizde benzeyişimize göre insan yapalım; ve denizin balıklarına, ve göklerin kuşlarına ve sığırlara ve bütün yeryüzüne ve yerde sürünen her şeye hakim olsun. Ve Allah insanı kendi suretinde yarattı Ve onları mübarek kıldı.(Tevrat: Tekvin, 1/26-27-28).

O halde yer küre Allah’ın kendi suretinde yarattığı ve onu kutsal, şerefli ve yeryüzündeki bütün canlılara hakim kıldığı; göklerde olanları, yerde olanları, hepsini onun buyruğu altına verdiği ve onu yaratıklarının pek çoğundan üstün kıldığı insan oğlu(Tevrat:Tekvin1/ 26-28,2/ 2-3-4; Kuran: Casiye,13; Isra 70), yaratılışta kendisine bahşedilen bu üstün meziyetleri; yer kürede başlangıçta “*esrarengiz bir ilk güçle*” kurulan ilahi nizam etrafında kullanamadığı, ulaşılan bu günkü sonuçlar itibariyle açıktır. Çünkü İncil’de belirtildiği gibi “*İçinde ayrılık olan her ülke çöl olur ve içinde ayrılık olan bir şehir yahut ev ayakta duramaz*”(İncil:Matta12/25).

Bu temel yaratılış naturasıyla birlikte, insanoğlunun yerkürede yalnız olmadığı, yerküreyi diğer varlıklarla birlikte paylaşması gerektiği; insanoğluna evrendeki paydaşları arasında eşitler arasında birinci demek olan “*ekümenik ortodoksi*” rolü verildiği düşünülmektedir. Sonuçta tüm canlılar; kendilerine biçilen ömür süresince aynı yaratılış gayesine hizmet etmek için toprak ve su gibi aynı metadan yaratılmıştır. Benzer kaderi ve aynı gök kubbeyi paylaşan birer paydaşlardır. Bu düşünceyi; kutsal kitaplardaki birçok ifade doğrulamaktadır. Şöyle ki;

“İnkâr edenler, gökler ve yer yapışırken onları ayırdığımızı ve bütün canlıları sudan meydana getirdiğimizi bilmezler mi?(Kuran: Enbiya 30)”

“Rab Allah her kır hayvanını ve göklerin her kuşunu topraktan yarattı “ (Tevrat: Tekvin, 2/ 7-19-22).

“Allah yeri canlı yaratıklar için meydana getirmiştir. Orada meyveler, salkımlı hurma ağaçları, kabuklu taneler, güzel kokulu otlar vardır”(Kuran: Rahman 10-11-12).

“Allah onları denesin ve kendilerinin ancak hayvan olduklarını görsünler diyedir. Çünkü adem oğullarının başına gelen, hayvanların başına da geliyor. Ve başlarına gelen şey birdir; biri ölüyorsa diğeri de öyle ölüyor; hepsinin bir soluğu var ve adamın hayvana üstünlüğü yoktur. Hepsi bir yere gidiyorlar; hepsi topraktır ve hepsi yine toprağa dönüyorlar. Adem oğullarının ruhunun yukarıya çıktığını ve hayvanın ruhunun aşağıya yere indiğini kim biliyor?”(Tevrat: Vaiz 3/ 18-22)

“Her can ölümü tadacaktır”(Kuran: Enbiya ,35).

Yine kutsal metinlerde yeşil demokrasinin türler arası eşitlik, otonomi, uyum ve entegrasyon fikrine ışık tutacak bir çok Tanrı sözü bulunmaktadır. Türler arasında yer kürede kardeşçesine bir yaşamın olanaklı olduğuna ve dezavantajlı grupların korunmasına dikkat çekilmektedir:

“Altı gün kendi işlerini yapacaksın ve yedinci günde öküzün ve eşeğin rahat etsinler ve cariyenin oğlu ve garipler dinlensinler diye istirahat edeceksin”(Tevrat: Çıkış 23/10-11-12).

“Ve kurt kuzu ile beraber oturacak ve kaplan oğlakla beraber yatacak ve buzağı ve genç aslan ve besili sığır bir arada olacak ve onları küçük bir çocuk güdecek. Ve inekle ayı otlanacak; onların yavruları birlikte yatacak ve aslan sığır gibi saman yiyecek ve emzikteki çocuk karayılanın deliği üzerinde oynayacak ve süttten kesilmiş çocuk elini engerek kovuğu üzerine koyacak. Bütün mukaddes dağımda zarar vermeyecekler ve helak etmeyecekler çünkü sular denizi nasıl kaplıyorsa, dünyada Rab bilgisi ile dolu olacak”(Tevrat: İşaya 11/ 3-9)

“Salih: Ey milletim! Bu size bir ayet olarak, Allah'ın devesidir. Bırakın onu, Allah'ın toprağında otlasın; ona fenalık etmeyin, yoksa siz hemen azaba uğrarsınız. Buna rağmen onu kesip devirdiler. Salih: “ İşte belge bu devedir. Kuyudan su içmek hakkı belirli bir gün onun ve belirli bir gün de sizindir; sakın ona bir kötülük yapmayın, yoksa sizi büyük günün azabı yakalar” dedi. Onlar ise deveyi kestiler; ama pişman da oldular. Bunun üzerine onları azap yakaladı. Nitekim üzerlerine bir çığlık gönderdik de, ağılcıların kullandığı kurumuş ot gibi oldular”(Kuran, Hud 64-65; Şuara 155-156 157-158; Kamer 29-31).

“Nice canlılar vardır ki, rızıklarını kendileri elde edemezler. Sizin de onların da rızığını Allah verir”(Kuran, Ankebut 60).

“ Ziyafet verdiğin vakit fakirleri, sakatları, topalları, körleri çağır; mutlu olursun çünkü onların sana karşılık yapacak bir şeyleri yoktur fakat sana Salihlerin kıyametinde karşılık verilir(Luka 14/ 12-13-14).

“Gündelikçinin gündeliğini bütün gece sabaha kadar yanında alıkoymayacaksın. Sağıra lanet etmeyeceksin ve körün önüne tökez koymayacaksın(Luka19/13-14). Düşkün ve fakir ücretliyi sıkıştırmayacaksın; onun ücretini gününde güneş batmadan vereceksin(çünkü düşkündür ve yüreği onu özler)”(Tevrat:Tesniye14-15).

“Hayır, yetime karşı cömert davranmıyorsunuz. Yoksulu yedirmek konusunda birbirinize özenmiyorsunuz. Size kalan mirası hak gözetmeden yiyorsunuz. Malı pek çok seviyorsunuz.(Kuran: Fecr 17-18-19-20)

“Ey Muhammed! Dini yalan sayanı gördün mü? Öksüzü kakaştıran, yoksulu doyurmaya yanaşmayan kimse işte odur. Vay o namaz kılanların haline ki: Onlar kıldıkları namazdan gafildirler. Onlar gösteriş yaparlar. Onlar (eğreti olarak) basit şeyleri dahi vermezler”(Kuran: Maun 1-7)

Her canlının kendi formasyonu ve habitatında birer hükmü şahsiyet olduğu aşağıdaki ayette açıkça belirtilmiştir:

“Yerde yürüyen hayvanlar ve kanatlarıyla uçan kuşlar da ancak sizin gibi birer topluluklardır. Onlar sonra Rablerine toplanacaklardır(Kuran: En'am 38).

Bütün türler benzer yaşam çevrimlerine sahiptirler. Geçmiş ve geleceklerinde ortak bir kaderi paylaşmaları beklenir. Örneğin kutup buzullarının erimesinden kutup ayıları nasıl etkileniyorsa farklı derecelerde de olsa bütün canlılar bundan etkilenmektedir.

Çevre konusunda görünür yakın tehlide rağmen insanoğlunun aymazlığına ve onu bekleyen tehlide şöyle dikkat çekilmektedir:

” İnsanın en çok yaptığı iş tartışmadır(Kuran: Kehf 54)

“Allah katında, yeryüzündeki canlıların en kötüsü gerçeği akletmeyen sağırlar ve dilsizlerdir(Kuran:Enfal 22).

“Ne mutlu merhametli olanlara; çünkü onlara merhamet edilecek(Matta5/7). Ne yapmalarını istiyorsanız, siz de onlara öyle yapın; çünkü şeriat budur(Matta7/7-12)”. “Dileyin size verilecektir; arayın bulacaksınız; kapıyı çalın size açılacaktır. Çünkü her dileyen alır, arayan bulur ve kapıyı çalana açılır. İnsanların size her ne yapmalarını istiyorsanız, siz de onlara öyle yapın; çünkü şeriat budur”(Matta7/7-12) Ağzları vardır ve söyleyemezler; Gözleri vardır ve göremezler. Kulakları vardır ve işitemezler. Burunları vardır ve koku almazlar. Elleri vardır ve el sürmezler. Ayakları vardır ve yürümezler. Boğazları ile ses vermezler(Tevrat: Mezmurlar,115/4-5-6-7).“Çünkü gördükleri halde görmezler, işittikleri halde işitmezler ve anlamazlar; çünkü bu kavmin yüreği kalınlaştı(Matta13/13-15) (Markos 8/18)(Yuhanna 12/10). And olsun ki, cehennem için de birçok cin ve insan yarattık; onların kalpleri vardır ama anlamazlar; gözleri vardır ama görmezler; kulakları vardır ama işitmezler. İşte bunlar hayvanlar gibi, hatta daha da sapıktırlar. İşte bular gafillerdir (Kuran:A`raf 179). İnsanoğlu kendi günahının adeta kölesi olmuştur çünkü “Günah işleyen herkes günahının kölesidir”(Yuhanna 8/34)

Tarih biliminin varlık nedeninde olduğu gibi insanlığın geçmişten ders almayışına dikkat çekmek için “Yeryüzünde dolaşıp kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna bakmazlar mı? “(Kuran: Muhammed 10); Ey Muhammed bu sana anlattıklarımız, kasabaların başından geçenlerdir. Onların bir kısmı hala duruyor, bir kısmı ise silinip gitmiştir. Onlara biz zulmetmedik, fakat onlar kendilerine yazık ettiler... (Kuran: Hüd 100-101) denilmekte ve “İnsan iyiliğin gelmesine dua ettiği gibi, kötülüğün gelmesine de dua eder(Kuran: Isra 11) denilerek insanın gayri ussal bir varlık olabileceği; “Görmüyorlar mı ki, biz yeryüzünü etrafından gitgide eksiltmekteyiz” (Kuran: Ra`d 41) denilerek yine ekolojik tehdiye işaret edilmektedir.

Cezaların şahsiliği bağlamında, “Herkesin kazandığı kendisinedir, kimse başkasının yükünü taşımaz...”(Kuran:En`am 164) dense de işlenen bu ekolojik suçta suçlu suçsuz aranmaksızın “Tanrı güneşini kötülerin ve iyilerin üzerine doğurur ve Salih olanlar ile olmayanlar üzerine yağmur yağdırır”(Matta 5/45)denilerek ortak yazgıya çekilmektedir.

Ayrıca yer küreyi bekleyen son, en acıklı ve korkunç şekliyle betimlenmektedir. Yerkürede ulaştığımız bu durum itibariyle adeta olmasına neden olduğumuz kötülüklerin sarmalından çıkma gücünü gittikçe yitirmekte olduğuna işaret edilmektedir. Bu kötü gidişin bir sonu elbette vardır, o son mutlaka gelecektir. Ancak;

“... Her ümmet için bir süre vardır; süreleri sona erince bir saat bile geciktirilmezler ve öne de alınmazlar”(Kuran: Yunus 49).

“Yiyeceksin fakat doymayacaksın; ve için boş kalacak ve biriktireceksin fakat kurtarmayacaksın ve kurtardığımı kılıca vereceğim. Ekeceksin fakat biçemeyeceksin; zeytin basacaksın fakat yağ sürünmeyeceksin; üzüm basacaksın fakat şarabı içemeyeceksin ve kavminin utancını yükleneceksiniz”(Tevrat: Mika 6/14-16)

“Dünya yas tutuyor ve yüzü soluyor, yer zayıflıyor ve yüzü soluyor. Ve üzerinde oturanların altında dünya kirlendi çünkü şeraitlerden öte geçtiler, kanunları ayaklar altına aldılar, ebedi ahdi bozdular. Lanet bundan dolayı dünyayı yiyip bitirdi”(Tevrat: İşaya,24/ 4-6).

“Ve Rab gördü ki yeryüzünde adamın kötülüğü çoktu ve her gün yüreğinin düşünceleri ve kuruntuları ancak kötü idi. Ve Rab yeryüzünde adamı yarattığına pişman oldu ve yüreğinde adı duydu. Ve Rab dedi: Yarattığım adamı ve hayvanları, sürünenleri ve göklerin kuşlarını toprağın yüzü üzerinden sileceğim; çünkü onları yaptığımıza pişman oldu”(Tevrat: Tekvin,6/ 5-6-7-8).

“Ve Adem’e dedi: Karının sözünü dinlediğin ve ondan yemeyeceksin diye sana emrettiğim ağaçtan yediğin için, toprak senin yüzünden lanetli oldu; ömrünün bütün günlerinde zahmetle ondan yiyeceksin, Toprağa dönünceye kadar, alının teri ile ekmek yiyeceksin; çünkü ondan alındın çünkü topraksın ve toprağa döneceksin”(Tevrat: Tekvin, 4/ 14-1516-17-18-19).

“İşte o günler geliyor ki o günlerde : “Ne mutlu kısırlara, doğurmamış rahimlere ve emzirmemiş memelere” diyecekler. O zaman dağlara: “Üzerimize düşün; ve tepelere: Bizi örtün” demeye başlayacaklar(Luka23/ 29-30)

“Kılıç tutanların hepsi kılıçla helak olacaklardır”(Matta26/52)

“Millet millete, ülke ülkeye karşı kalkacak yer yer kıtlıklar, zelzeleler olacak; güneş kararacak, ay ışığını vermeyecek, yıldızlar yere düşecekler ve göklerin kudretleri sarsılacak(Matta 24/7-29). Lut Sodom’dan çıktığı gün gökten ateş ve kükürt yağdı ve hepsini helak etti(Luka 17/29;21/10-11)

“Gündüz sinip geceleri gözüken gezegenlere and olsun; kararmaya başlayan geceye and olsun; ağarmaya başlayan sabaha and olsun ki ; “Güneş dürülüp ışığı kalmadığı zaman; yıldızlar düşüp söndüğü zaman; (gök yarıldığı zaman; kabirlerin içi dışa çıktığı zaman (Kuran:İnfitar 1-4)(gök yarılıp Rabbine boyun eğdiği zaman; yer düzelterilip içinde olanları dışarı atarak boşaldığı zaman ve yer Rabbine boyun eğdiği zaman (Kuran: İnşıkak 1-5);dağlar yürüdüğü zaman; doğurması yaklaşan develer başıboş bırakıldığı zaman; yabani hayvanlar bir araya toplatıldığı zaman; denizler kaynaştırıldığı zaman; canlar bedenlerle birleştirildiği zaman; kız çocuğunun hangi suçtan dolayı öldürüldüğü kendisine sorulduğu zaman ; amel defterleri açıldığı zaman; gök yerinden oynatıldığı zaman; cehennem alevlendirildiği zaman; cennet yaklaştırıldığı zaman insanoğlu önceden ne hazırladığını görecektir”. (Kuran: Tekvir 1-18)

İncil’de tanımlandığı gibi: mevcut çevre problemleri sorunun çözümünü zamana yayıcı bir yaklaşıma olanak tanımamaktadır. Bazı radikal önlemlerin kararlılıkla alınması gerekmektedir:

“Ve eğer sağ gözün sürçmene sebep oluyorsa onu çıkar ve kendinden at; çünkü senin için azandan birinin yok olması, bütün bedeninin cehenneme atılmasından iyidir”(Matta5/29)

. Eğer sözün bittiği yerde demagoji yapmaya devam edilirse, sadece havanda su dövülmüş olur.

“Ve yalnız kardeşlerinizi selamlarsanız, fazla ne yapmış olursunuz? Putperestler de öyle yapmıyorlar mı?”(Matta5/47);

4.YENİ PARADİGMANIN PARAMETRELERİ

Post modernizemle olmasa bile tarihin sonuna (Fukuyama, 1993:13-52) çok yaklaşıldığı çizilen bu ekolojik resme bakılarak söylenebilir. Bireysel özgürleşme diğer bir deyişle “ tek başnalık”, "modern insana" ilişkin en büyük vurgu olup Jung’un deyimiyle, bu özellik onu, *Kitle insanı ile mistik katılımdan ve ortak bilinç tehlikesinden uzaklaştırarak kendi sorgulama ve kuşku cenderesine hapsedmektedir”(Jung, 1996).Modernleşme çağında değerler dünyası, teknoloji etrafında dönüştürülürken artık hiçbir şey güvende olmadığı gibi, kutsalda değildir.*

Yeni bir paradigma, evreni ve dünyayı yeni bir algılayış ve mevcut paradigmaya iddialı bir başkaldırış anlamına gelmektedir. Yeni paradigma bazı temel ölçütler etrafında şekillenecektir. Bu parametreler; çevre, oyun ve oyuncular, oyunun kuralları, roller ve rol dağılımı ve etikdir.

4.1.ÇEVRE

Paradigmayı oluşturan çevreyi; yer gök ve her ikisi arasında yer alan yer küre oluşturmaktadır. Kutsal metinlerde yer kürenin büyük bir titizlikle ve özenle, insan ve diğer canlılar için bir geçimlik olarak yaratıldığı ve bunda herhangi bir kusur bulunamayacağı(Kuran: Mülk, 3) dile getirilmektedir. Ancak bu çevrenin adeta bir amortisman payı örneği zamanla eksiltildiğine(Kuran:Ra’d,41) de dikkat çekilmektedir. Çevrenin paydaşlar arasında, onların yaratılış naturasına ve floralarına uygun olarak, mümkün olduğu ölçüde farklı plantasyonlarda, bu mümkün değilse aynı plantasyon paylaşılacaksa, anlayışlı birer komşu, aynı apartman sakinleri gibi, yaşama hakkı temel alınarak ilişkilerin düzenlenmesi gerekecektir. Öncelikle ısınma ve kirlenmenin toprak, su ve hava üzerindeki yıkıcı etkilerinin öncelikle yavaşlatılması, durdurulması ve sonrada geri dönüşümün sağlanması gerekmektedir. İnsan ve diğer varlıkların özellikle egzotik katil türlerin yayılmasının ve çevre üzerindeki yıkıcı etkilerinin önlenmesi temel sorundur.

4.2.OYUN VE OYUNCULAR

Bir Afrika Atasözüne göre *“Her sabah Afrika’da bir ceylan uyanır. En hızlı aslandan daha hızlı koşması gerektiğini bilir, yoksa öldürülecektir. Her sabah Afrika’da bir aslan uyanır. En hızlı ceylandan daha hızlı koşması gerektiğini bilir, yoksa aç kalacaktır. Aslan veya ceylan olmanız fark etmez. Güneş doğduğunda koşmaya başlarsanız iyi olur”.* İster bir amaca yönelik olsun ister rastlantısal nedenlere dayansın her canlı bu

oyunu oynanmak için oynamaktadır. Bu oyun öylesi bir oyunki; “Amazon Ormanları'nda bir kelebeğin kanat çırpması, ABD'de fırtına kopmasına ya da dünyanın yarısını dolaşabilecek bir kasırganın oluşmasına neden olabilir” (Lorenz, 1963). Küresel ısınma ve kirlenme, kelebek etkisi nedeniyle ekoloji üzerinde asimetrik sonuçlar doğurmaktadır. Fosil yakıtlar ve egzotik istilacı türler ısınma ve kirlenme üzerinde kuvvet çarpanı etkisi göstermektedir. Mevcut durum itibarıyla bu oyunun net bir kazanımı olduğu söylenemez. Kazananlar azalan bir oranda artarken, oyunun kaybedenleri artan oranda artmaktadır. Teolojik bir söylemle “Sonuçta yerkürenin sonunu getirecek kızılca kıyamette akletmeyenler hepten kaybedenlerden olacaklardır”. Bu oyunun oyuncuları; ekosistemde farklı habitatlarda varlıklarını sürdüren insanlar, hayvanlar, bitkiler ve diğer formasyonlardan oluşmaktadır.

4.3.OYUNUN KURALLARI

Ekonomik demokrasiye ginceye kadar, demokrasi serüveninde kurumlar “sınıf tabanlı” oluşturulurken; Yeşil Demokrasi, insan dışı doğanın sesini dinleme ve onların varlıklarını tanıma iddiasında olduğundan yeşil demokraside kurumlar “türler tabanlı” oluşturulmak zorunda olacaktır.

Temel soru şudur: Hayvanların, ekosistemlerin ve gelecek nesillerin varlıkları nasıl fark edilir, sesleri nasıl temsil edilir, çıkarları nasıl korunur?

Doğa bizimle iletişim kurabilir. Bu iletişim mutlak sözlü olmasa da sayısız diğer şekillerde olabilir. Ekosistemler harfi harfine insan gibi konuşmasalar da başka şekillerde iletişim kurabilirler Buna bir örnek olarak, Dryzek(1987:207), “Eğer toprağın üst tabakasını tıraşlarsanız buna bağlı olarak bir büzülme olur, sonra tabiat insana açıkça bir şeyler söyler ”demektedir.

Dobson farklı yeşil yazarların argümanlarından yola çıkarak doğanın temel özellikleri ile ilgili politik ve sosyal öngörülerini etrafında oyunun kuralları belirlenirken; farklılık, karşılıklı bağımlılık, ömür uzunluğu, dişilik gibi doğa, tolerasyon, stabilite ve demokrasi, eşitlik, gelenek ve feminizm gibi bir kısım kavramı göz önünde bulundurulmalıdır (Dobson, 1990: 24).

Oyunun kuralları belirlenirken türlerin doğal naturalarına saygı esastır. Tevrat'ta bu gerçeğe dikkat çekilmektedir:

“İki çeşitten olan hayvanını çiftleştirmeyeceksin; ve tarlanı iki çeşit tohumla ekmeyeceksin. Eşeği öküzle beraber koşup çift sürmeyeceksin. Kadının üzerinde erkek esvabı olmayacak ve erkek kadın esvabı giymeyecek. Çünkü bunlar mekruh şeylerdir”(Tevrat: Levililer,19/19);Tesniye, 10,22/5).

Oyun oynanırken kurallara uyum konusunda oyuncuların özdenetim mekanizmaları esas alınmakla birlikte yerelden başlayarak nokta denetimi, bölgesel ve global denetime değin genişletilerek sürdürülmelidir. Türler içinde bireyin varlığını topluluk amaçları doğrultusunda tanıyarak kapitalist ve sosyalist değerlerden öte, “öz yönetime” içsel bir bakış yaparak Mareşal Tito'ya burada bir yollamada bulunulacaktır. Fatih'in İstanbul'daki Belgrat ormanlarının tesisi ile ilgili fermanındaki “yaş kesenin başı kesile” ünlü sözüne yaptırımlardaki kararlılığa ve yeşil hareketin illaki demokrasi ısrarında olmadığına örnek olmak üzere anmak gerekecektir.

Oyunun kuralları ne yazık ki tek başına insan tarafından belirlenecektir. Kuralların uygulanmasında, öncelikle kural koyucuyu bağlayacak mekanizmaların oluşturulması halinde, diğer türler bağlamında doğa yasaları işleyeceğinden oluşturulacak sistemin ütöpic karakteri bir ölçüde zayıflatılmış olacaktır.

4.4.ROLLER VE ROL DAĞILIMI

İnsanın diğer varlıklara karşı aklı dışında üstünlüğü yoktur. Örneğin, kartalın görme kabiliyeti, köpeğin koklama yeteneği, maymunun dokunma yeteneği insana göre üstündür.

Bilinçsizde olsa insanlar gibi diğer canlılarda yağma ekonomisinin birer parçasıdır. Örneğin, kurt avcı gibi, ertesi yıl ona yavrular verecek dişi geyiği esirgemez, keçiler Akdeniz kuşağında filizleri yiyerek dağları kelleştirirler. Hayvanların bu “yağma ekonomisi,” onların kanının başka kimyasal bileşikte olmasını ve tüm beden yapısının yavaş yavaş değişmesini sağlayan alışılmış olandan başka türlü yiyecek maddelerine uymalarını zorlayarak, koşullara uymamış türler ölüp giderken, öteki türlerin yavaş yavaş değişmesinde önemli bir rol oynar. Atalarımızın insanlaşmasında bu yağma ekonomisinin büyük payı bulunduğundan şüphe edilemez. İş alet meydana getirmekle başlar(Engels,1971: 212,213).

Doğal durumda hiçbir hayvan konuşmamayı ya da insan dilini anlamamayı bir eksiklik olarak duymaz. Ama hayvan, insanlar tarafından evcilleştirilirse durum değişiktir. Köpek ve at insanlarla olan ilişkilerinde ahenkli

konuşmaya karşı öyle bir kulak geliştirmişlerdir ki, kavrayış çerçeveleri içinde her dili kolayca anlamayı öğrenirler. Ayrıca eskiden kendilerine yabancı olan, insana bağlılık, minnettarlık vb. gibi duyguları kazanma yetenekleri vardır. Örneğin papağanlar ağız yapıları insandan alabildiğine farklı olmasına rağmen konuşmayı öğrenebilirler.

Yeşil demokraside insan için önerilen rol olarak, Ortodoks Hıristiyan teolojisinden “*eşitler arası birinci*” demek olan “*ekümenik ortodoksi rolü*” nün ödünç alınmasının uygun olacağı düşünülmektedir. Bu rolde insan, ekosistemdeki diğer türler adına, onların sesini tanıyarak, onların hukukuna ve eşitliğine saygı duyarak, dahası onlardan biri olarak yeşil demokraside oyunun kurgulanması, ilişkilerin düzenlenmesi, yaptırım ve denetim mekanizmalarının oluşturulması işlevlerini üstlenmelidir.

Yeşil demokrasinin etkin şekilde işleyebilmesi için insanlar arası güç farklılıklarını ve dezavantajlı grupların hassasiyetlerinin ortadan kaldırarak, insanları zaman ve coğrafya dilimlerine bağlı kalmadan bir platformda eşit şekilde, milyonların internetin sağladığı siber uzayda(Gibson,1998:6) buluşturulmasıyla oluşan sanal cemaatler aracılığıyla, bu cemaatlerin yeşil demokratik değerler doğrultusunda yönlendirilmesi halinde anında çeviri olanakları sayesinde küresel düzeyde kamuoyu oluşturulması ve iletişim engellerinin ortadan kaldırılmasına olanak sağlayacaktır.

İnsan dışı türlere ise, “*eşitlerden biri*” rolü verilmesi uygun olacaktır. Onlar kendilerine biçilen bu rolü naturalarına ve doğa yasalarına uygun olarak oynayacaklardır. Ancak burada “*ekümenik ortodoksi*” rolü biçilen insanın henüz bu rolü oynayabilecek yeşil bilinç ve etiğe sahip olmadığı düşünüldüğünden sosyal ve kültürel dönüşümü gerekecektir.

4.5.ETİK

Çevre yaklaşımları bakımından etik ekolleri üç kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar; insan-merkezli (açık yeşil), yaşam-merkezli (orta yeşil) ve dünya-merkezli (koyu yeşil) etikdir (Curry, 2005).

Birinci yaklaşım klasik çevre korumacı anlayışı, ikinci yaklaşım ütöpik derin ekoloji anlayışını üçüncüsü ise yeşil demokrasi anlayışını yansıtmaktadır. Özellikle orta ve koyu yeşil ekollere dikkat edilecek olursa, bu yaklaşımların bilindik çevrecilikten farklı oldukları ve basitçe “*çevreyi korumak*” olarak ifade edile gelen kaygıların ötesine geçerek algı seviyesinde çözümler yaptıkları görülebilir. Bu ekoller, her şeyden önce, “*Doğaya bu şekilde davranmaya devam edilirse bir süre sonra dünya yaşanmaz hale gelecek*” gibi ilk bakışta çevreci gibi görünen ifadeleri, faydacı ve dolayısıyla da insan-merkezli bularak dışlamaktadır. Merkeze insan yerine organik yaşamı ya da ekolojik sistemin kendisini almak suretiyle, insanın sadece doğayı değil yaşamın kendisini anlamlandırma şeklinde de ciddi değişiklikleri beraberinde getirmektedir

Özellikle koyu yeşil ekol, sadece endüstriyel döneme ait olan ideolojilerin ve hayat tarzlarının değil, modernitenin ve hatta Batı medeniyetinin kimi temel unsurlarının dahi reddedilmesi gerektiğine yönelik imalar içermektedir. Koyu yeşil ekolün moderniteye temel itirazları; ben-merkezli hedonizmi köruklemesi; doğa ile ilişkiye özel bir önem atfeden antik inançlar başta olmak üzere bütün dinlere tepeden bakması ve sürekli mücadele içerisinde olan bir insan tipolojisi ortaya çıkarması noktalarında toplanmaktadır.

Curry'den 50 yıl önce Leopold 'un ortaya attığı “*biyotik toplum*” ve “*yeryüzü etiği*” kavramları yeşiller tarafından ekolojik ahlaka adapte edilmiştir. “*Biyotik toplumun bütününi baskılayan moral ve politik toplumun genişliğine yoğunluğu ,yeşil demokrasiyi farklı varyantlara ayırır. Böylesi bir toplumu kapsayan düşünce; güneş, su, bitki ve hayvanları ya da kolektif şekilde yeryüzünü içeren toplumun sınırlılıklarını bir yeryüzü etiği ile genişletmeyi içerir(Leopold, 2004:240)*

Bu etik gelecek insan nesillerinin, insan dışı canlıların ve ekosistemlerin ve onlara dayalı olanların çıkarlarını da hesaba katar”. Bir yeryüzü etiği, yeryüzünde yaşayan canlı üyelerin ve yurttaşların zaferi tarafından şimdiki gelişmiş insanın rolünü değiştirir” tespitinde bulunmaktadır. Leopold'e göre biyotik toplumda biyokratik yurttaş karakteri ağızlı değildir ama daha çok biyotik toplumu içerir ve genişliğine dağıtııcıdır. Biyokratik yurttaşlar bir eksantrik görünüme sahiptirler. Kendilerinin görünüşü ve özellikleri biraz küçük olmakla birlikte daha büyük ve geniş bir biyotik toplum parçası içeriği için önemlidir.

Yeşil demokrasinin hüküm süreceği ekosistemde, insanın öncelikle çevrenin zaptı, talanı ve yağmalaması güdüsüyle hareketinin önüne acilen bir set çekilebilmesi için etiksel dönüşümü şarttır. Bu olmazsa tüketime dayalı üretimi Engels'in tanımıyla bir zevke dönüştürmesi neticesinde kaynakların sonu görülmeden bu tüketim

histerisi hiç bir zaman tatmin olmayacaktır. O halde yeşilci bu yeni düzen tüketimi, hayati ihtiyaçlarla sınırlandırması zorunlu olacaktır. Bunun için bugüne kadar ki üretim biçiminin ve onunla birlikte tüm toplumsal düzenimizin tamamen değişmesi gereklidir

SONUÇ

Türlerin genetiği ile oynanarak; suyu, toprağı dolaylı olarak da havayı geri dönüşümü olanaksız olacak şekilde kirleterek sözüm ona Afrika’da “ Yeşil Devrim” gerçekleştiren ve klasik endüstrilerini ve özellikle kimyasal çöplerini yakın periferilerine taşıyarak kendi ekolojilerini koruduklarını sananlar, yeşilci politikaları “eski tüfek” solculara ve şirketlerin vergi kaçırma ya da çeşitli muafiyetlerden yararlanmak aracı olarak başvurdukları “sosyal sorumluluk” anlayışlarına havale ederek vicdanlar rahatlasa da sorunun özüne dair bir şey yapılmış olmayacaktır.

Dünyada açlık, ayrımcılık önlenmeden dezavantajlı grupların durumları düzeltilerek asgari insan refah ve güvenliği sağlanmadan yeşil adına bir şeylerin yapılması pek mümkün görülmemektedir. Diğer yandan bir çok türün devamlılığı sağlanamadığından yer yüzünde nesilleri tükenirken, bir çok türde de gerek insan katkısı ve gerekse insan katkısı dışında ekolojideki ısınma ve kirlenme kaynaklı deformasyonlar nedeniyle farklı davranışlar sergilemekte ya da fizyolojik bozulmalarla karşılaşmaktadır. Özellikle tarımsal zararlılar başta olmak üzere bir çok tür dozaj aşımı ve aşırı kullanım sonucu bilinen mücadele şekillerine karşı direnç geliştirmektedirler. Özellikle yer kürede yaşamın özünü oluşturan toprak, su ve havanın hoyratça kullanımı sonucu kaliteleri zayıflamakta, bir yandan artan şehirleşme ve diğer yandan nüfus artışı nedeniyle yeni tarım alanları kazanma çalışmaları biyotik toplumun evrimci seleksiyona gerek kalmadan ortadan kalkmasına neden olmaktadır. Tevrat’ta adeta bu tehlike öngörülmüştür: “*Tarlanı altı yıl ekeceksin ve bağını altı yıl budayacaksın ve mahsulünü devşireceksin fakat yedinci yılda sebti için tarlanı ekmeyecek bağını budamayacaksın. Hasadın ardından süreni, budanmamış asmanın üzümünü devşirmeyeceksin. Ve onun bütün mahsulü senin sığırlarına ve memlekette olan hayvanlara yiyecek olacaktır. Ve diyarınızın ekinini biçtiğiniz zaman tarlaların köşelerini büsbütün biçmeyeceksiniz ve ekinden düşen başakları devşirmeyeceksin. Ve bağ bozumunu büsbütün devşirmeyeceksin ve bağın yere düşen meyvesini devşirmeyeceksin; onları fakir ve garip için bırakacaksın”* (Tevrat: Levililer, 25/3-4-5-6-7, 19/9-10)

Derin ekoloji yaklaşımı bir adım ileri taşınarak yeşil demokrasinin oluşturulmasında; öncelikle kuzey güney arası gelişmişlik açıklığı, (En gelişmiş ülke ile en geri kalmış ülke arasındaki gelişmişlik farkı 1820’de 1/3 iken bu oran 2008’de 1/74’e çıkmıştır) açlık, dezavantajlı gruplara ayrımcılık uygulamaları önlenerek asgari insan refah ve güvenliği sağlanarak insanların yeşilci yaklaşımlara açık hale getirilmelidir. Yeşil demokrasiye göre ekolojideki tüm canlı formasyonlar kendi habitatlarında eşit birer toplulukturlar. Akli dolayısıyla bir ölçüde tanrısallık yetisine sahip olan (Örneğin, Eski Mısır inancında Firavun yarı tanrıdır) insanlar, evrendeki, tüm canlıları kendisiyle eşitleyerek, her türün naturasına saygılı koyu yeşil etik anlayışı etrafında yeryüzünün denetim ve yaptırım mekanizmaları ile donatılmış bir yeşil anayasal düzen içinde, insana “*ekümenik ortodoksi*”, diğer türlere ise “*eşitlerden biri*” rolü verilmesi uygun olacaktır.

KAYNAKÇA

Betham, D. (2005:2), “Democracy: a Beginner’s Guide”, Oxford: Oneworld.

Curry, P. (2005) “Ecological Ethics: An Introduction”, Cambridge: Polity Press

Dobson, A. (1990): Green Political Thought, An Introduction, Routledge, London and New York

Dryzek, JS.(1987), “ Discursive Designs: Critical Theory and Political Institutions”, American Journal of Political Science JSTR

Dunn, S. and Flavin, C.(2002), “Moving the Climate Change Agenda Forward”, in C. Flavin, H. French, G. Gardner, S. Dunn, R. Engelman, B. Halweil, L. Mastny, A. McGinn, D. Nierenberg, M. Renner an L. Starke (eds.), *State of the World 2002* (New York: W.W. Norton): 24-50.

Engels, F. (1971), “Dialectics of Nature (Doğanın Dialektiği)”, Sol Yayınları, Ankara

Fukuyama F. (1993), “Tarihin Sonu mu?” Çev: Yusuf KAPLAN, Rey Yayınları, Kayseri, 1993.

Gibson, W. (1998), “Neuromance”, Çev. M.Altınbas, Sarmal Yay. Istanbul

- Goodin, R. E.** (1996:844), “Enfranchising the Earth, and its Alternatives”, Political Studies, vol 44, pp.835-50)
- Gospel- New Testamen-İncil** (1985), Kitabı Mukaddes Şirketi Yayını, Rota Ofset, İstanbul
- Habermas, J.** (1990), “ Die Nachholende Revolution edition suhrkamp SV”, amazon.com
- Jung, C. G.**(1996) “Modern İnsanın Tinsel Sorunu”, Araf, Sayı:9, Aralık 1996, Çev. A.Oyal,
Internet; <http://www.araf.net/dergi/sayi09/html/cjung964.shtml>
- Kuhn, T. S.** (1982), Bilimsel Devrimlerin Yapısı, (Çev: Nilüfer Kuyaş), İstanbul: Alan Yayıncılık
- Leopold, A. C.** (2004), “Living with the Land Ethic”, BioScience, vol.54, no.2pp.149-154
- Lorenz, Edward N.** (1963) “Deterministic Nonperiodic Flow” Journal of the Atmospheric Sciences,
- Marshall, G.** (1999), Sosyoloji Sözlüğü, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları
- Naess, A.**(1995) “The Shallow and Deep, Long-Range Ecology Movements”, SESSIONS, George (Ed.), Deep Ecology for the 21st Century, Shambhala, Boston and New York
- Popper, K. R.** (1998), Tarihselciliğin Sefaleti, (Çev. Sabri Orman), İstanbul: İnsan Yayınları.
- Ranawaka, P. C.** (2009)” Towards a New Green Era”, Minister of Environment and Natural Resources, Sri Lanka, naturalresources@environmentmin.gov.lk erişim:12.15.2014
- Swingewood, A.** (1998), Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi, (Çev. Osman Akınhay), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1998.
- Kur’an-ı Kerim** (1983), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları No:90, Ankara
- The Torak- Old Testament- Tevrat** (1997), Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul
- Turner. R.K.**, (1993), “Sustainability: Principles and Practice, in R. K. Turner (Ed.), Sustainable Environmental Economics and Management: Principles and Practice”,London: Belhaven Press.
- UNDP** (1997), “Governance for Sustainable Development, a Policy Document,
- Zethoven, I.** (1991), “Sustainable Development- a critique of perspectives in Immigration, Population and Sustainable Environment”, Smith, J. W.(ed) flinders University Press, Adelaide